

Η Ελλάδα είναι χώρα ορεινή, με μεγάλη ποικιλία αναγλύφου, γεωλογικών σχηματισμών, εδαφών, μικροκλιμάτων και μικροπεριβαλλόντων. Το γεγονός αυτό έχει άμεσο αντίκτυπο στη βλάστηση και τη χλωρίδα της και στη βιοποικιλότητα γενικότερα.

Είναι μια από τις δυο χώρες με την πλουσιότερη χλωρίδα στην Ευρώπη. Παρόλο που η βλάστηση υποβλήθηκε για πολλές χιλιάδες χρόνια στην καταστρεπτική επίδραση του ανθρώπου, πάνω από 6000 είδη φυτών κατάφεραν να επιζήσουν μέχρι σήμερα. Αν λάβουμε υπόψη τη σχέση ανάμεσα στον αριθμό των ειδών και την έκταση της χώρας θα διαπιστώσουμε πως η σχέση αυτή είναι έξι φορές μεγαλύτερη στην Ελλάδα απ' ό τι στα κράτη της ΒΔ Ευρώπης (Γαλλία, Γερμανία, κλπ). Ακόμα πιο εντυπωσιακός είναι ο αριθμός των ενδημικών φυτών (φυτών που συναντώνται μόνο στην Ελλάδα) αφού στη χώρα μας υπάρχουν γύρω στα 700 ενώ σε άλλες χώρες δεν υπάρχουν παρά ελάχιστα.

Ο πλούτος όμως αυτός δεν είναι γνωστός ανά τον κόσμο και οι περισσότεροι θεωρούν ότι η Ελλάδα είναι μια χώρα με ζεστό και ξηρό κλίμα και βραχώδη νησιά και παραλίες.

Για να δει κανείς το μεγαλείο του φυσικού περιβάλλοντος θα πρέπει να ταξιδέψει στην ενδοχώρα και στα ψηλά βουνά. Κάποια από τα βουνά μας τα οποία έμειναν σχετικά ανέπαφα από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα χαρακτηρίζονται ως βοτανικοί παράδεισοι αφού σ' αυτά συναντά κανείς φυτά μοναδικά στον κόσμο. Τέτοια είναι ο Όλυμπος, ο Ταΰγετος, ο Άθως, τα βουνά της Κρήτης, η Ροδόπη, ο Γράμμος, τα βουνά της Ευρυτανίας και η Πίνδος γενικότερα.

Πολλά από τα παραπάνω φυτά έχουν εξαιρετικές φαρμακευτικές ιδιότητες οι οποίες ήταν γνωστές από την αρχαιότητα. Δεν είναι όμως μόνο ο πλούτος της χλωρίδας που χαρακτηρίζει τα δάση της Ελλάδας. Ανάλογη περίπτωση είναι η κατάσταση στην πανίδα όπου είδη τα οποία σε άλλες χώρες έχουν εξαφανισθεί εδώ και αιώνες, στη χώρα μας

διατηρούνται σε ικανοποιητικούς πληθυσμούς. Αναφέρουμε χαρακτηριστικά την καφετιά αρκούδα, τον λύκο, τον αγριόκουρκο και τα διάφορα αρπακτικά τα οποία μας ξαφνιάζουν ευχάριστα στις διάφορες φυσικές περιοχές της χώρας.

Τα δάση της χώρας μας συνδυάζονται με μοναδικούς γεωλογικούς σχηματισμούς οι οποίοι υπάρχουν σχεδόν σε όλες τις γωνίες της και συνθέτουν τοπία σπάνιας ομορφιάς. Αναφέρουμε χαρακτηριστικά την κοιλάδα των Τεμπών, το φαράγγι του Βίκου, την κοιλάδα του Αώου, το φαράγγι του Ενιπέα, το φαράγγι της Σαμαριάς, το φαράγγι του Βουραϊκού και το εντυπωσιακό φαράγγι Πανταβρέχει στον Ν. Ευρυτανίας.

Το δάση της Ελλάδος προκάλεσαν το ενδιαφέρον και το θαυμασμό του ανθρώπου από την αρχαιότητα. Αναφορές στο φυσικό περιβάλλον και ιδιαίτερα στα δάση απαντώνται στα έργα του Ομήρου, του Πλάτωνα, του Αριστοτέλη, του Θεόφραστου και άλλων. Ο Όμηρος αναφέρεται σε μεγάλης χρονικής διάρκειας δασικές πυρκαγιές και σε μεγάλους αριθμούς αιγών οι οποίες έβοσκαν μέσα στα δάση, ενώ ο Αριστοτέλης αναφέρει εκτενή παραγωγικά δάση στη δυτική Κρήτη και στη Μακεδονία.

Το λιμάνι της αρχαίας Αμφίπολης στη Μακεδονία χρησιμοποιούνταν για την εξαγωγή ξύλου κατάλληλου για την κατασκευή πλοίων. Είδη άγριων ζώων τα οποία σήμερα έχουν εξαφανισθεί, ζούσαν στα δάση της αρχαίας Ελλάδας, όπως βίσονες (βουβάλια), «μακρύκεροι ταύροι» και λιοντάρια.

Πολλά από τα δάση της αρχαίας Ελλάδας έχουν συνδεθεί με τη θρησκεία και πολλά από αυτά εθεωρούντο ιερά. Για τον λόγο αυτό πολλά εξ αυτών προστατεύονταν αυστηρά και αφήνονταν στη φυσική τους εξέλιξη. Το γεγονός αυτό συνετέλεσε στο να αποκτήσουν εντυπωσιακή πολυώροφη δομή παρθένων δασών.

Αυτά τα αρχαία άλση διατηρήθηκαν και διασώθηκαν με το χρόνο, ακριβώς όπως και οι ναοί των αρχαίων θεών οι οποίοι στη συνέχεια μετατράπηκαν σε χριστιανικούς ναούς.

Θεά των ελληνικών δασών, του κυνηγιού και ολόκληρης της φύσης, ήταν η δραστήρια ορεσίβια θεά Άρτεμις, αδελφή του θεού Απόλλωνα ο οποίος ήταν ο θεός του φωτός, της αρμονίας, των

επιστημών και τεχνών και επίσης ο προστάτης των δασών και των ιερών αλσών.

Η Ρέα ή Κυβέλη, η μεγάλη θεά ή Μητέρα των Θεών, σύζυγος του Κρόνου, ήταν η θεά της ελεύθερης φύσης και των Ορέων. Αυτή ήταν «υπεύθυνη» κυρίως για τα βουνά της Κρήτης, ενώ φυγάδευσε το γιό της τον Δία για να τον προστατέψει από τον πατέρα του τον Κρόνο. Άλλες θεότητες σχετικές με το φυσικό περιβάλλον (βουνά και δάση) ήταν οι Μούσες και οι Νύμφες, ενώ ο Πάνας ήταν ο θεός των βοσκών.

Ο ελληνικός πληθυσμός μειώθηκε δραματικά κατά τη Ρωμαϊκή εποχή. Η πόλη των Θηβών μετατράπηκε σε μικρό οικισμό και η πόλη του Πειραιά σε μικρό χωριό. Η Ήπειρος αναφέρεται από την Ομηρική Εποχή ως φτωχή σε δάση και πλούσια σε λιβάδια όπως σήμερα, ενώ η Μακεδονία ως πλούσια σε δάση. Γενικά, κατά τη διάρκεια της ρωμαϊκής εποχής, λόγω της μείωσης των πληθυσμών και της επακόλουθης μείωσης των αναγκών βόσκησης και καυσοξύλων, τα δάση αυξήθηκαν ακόμα και στη Νότια Ελλάδα.

Η κατάσταση έμεινε σταθερή μέχρι τη βυζαντινή εποχή. Καταστροφές δασών από αλόγιστες υλοτομίες, δασικές πυρκαγιές και άλλες ανθρώπινες δραστηριότητες παρατηρήθηκαν γύρω από τις πόλεις των Αθηνών, της Πάτρας, της Κορίνθου, των Θηβών, του Άργους, της Θεσσαλονίκης και κατά μήκος των παραλίων.

Ωστόσο, τα δάση στο εσωτερικό της χώρας και ιδιαίτερα εκείνα των ψηλών βουνών έμειναν ανέπαφα. Κατά τη διάρκεια της βυζαντινής εποχής (1332 μ.Χ.) η Πελοπόννησος και ειδικότερα το δυτικό τμήμα της, παρήγαγε ξύλο δρυός και πεύκης κατάλληλο για ναυπηγική και αυτό συνεχίστηκε μέχρι το 1890 μ.Χ.. Αυτή τη χρονική περίοδο τα ελληνικά δάση αυξήθηκαν, εκτός των εκτάσεων οι οποίες καταστράφηκαν, στη διάρκεια των πρώιμων πολιτισμών (Μινωικού, Κλασσικού, Μακεδονικού κ.λ.π.).

Τα δάση εκμεταλλεύονταν επίσης ως χώροι βόσκησης αιγοπροβάτων και είχαν ιδιαίτερη αξία ως χώροι κυνηγιού. Μεγάλη σημασία δόθηκε και από τους βυζαντινούς αυτοκράτορες στο κυνήγι.

Κατά την περίοδο της Τουρκικής κατοχής πολλές γεωργικές εκτάσεις εγκαταλείφθηκαν εξαιτίας της επιβαλλόμενης φορολογίας στη γεωργική παραγωγή. Αυτό είχε ως επακόλουθο τη φυσική αναδάσωση

των εκτάσεων αυτών και την αύξηση της δασοκάλυψης της Ελλάδος κατά τη χρονική αυτή περίοδο.

Ο ελληνικός πληθυσμός μετακινήθηκε σε υποορεινές και ορεινές περιοχές (υψόμετρα 500 - 1000 μ.) και οι ανάγκες τους σε καυσόξυλα και τεχνικό ξύλο καλύπτονταν από τα γειτονικά δάση τα αποκαλούμενα «Μπαλνταλίκια». Τα δάση τα οποία υπέφεραν περισσότερο κατ' αυτή την περίοδο ήταν τα δρυοδάση και τα δάση οξιάς.

Κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας τα δάση αντιμετωπίζονται ως κοινό αγαθό και σε κάποιες περιπτώσεις ως πηγή πλουτισμού κάποιων αξιωματούχων. Οι Υδραίοι για να κατασκευάσουν τον στόλο τους, εκμεταλλεύτηκαν πριν την Επανάσταση τα γειτονικά προς τον Αλφειό δάση με αντάλλαγμα προς τον Αγά του Πύργου κάποιους σάκους ζάχαρης και καφέ. Έτσι υλοτόμησαν ελεύθερα ότι τους άρεσε. Η κατάσταση αυτή είχε ως αποτέλεσμα την υποβάθμιση των ελληνικών δασών.

Ο μεγάλος φιλλέληνας Λόρδος Βύρων αναφέρει το έτος 1810: "Η Ελλάς δεν είναι τόπος κατάλληλος προς ευθυμίαν, αλλά προς μελαγχολίαν. Όσοι αρέσκονται εις την μελαγχολίαν, ας επισκεφθώσι την ιεράν τούτην χώραν, ας διέλθωσιν εν ειρήνη τα γοητευτικά δάση της, αλλ' ας φείδονται των λειψάνων της".

Ο Ιωάννης Καποδίστριας με την ανάληψη των καθηκόντων του ανέθεσε την οργάνωση της γεωργίας στον γεωπόνο Γρηγόριο Παλαιολόγο ο οποίος στο πρόγραμμα των μαθημάτων του Αγροκηπίου και του Γεωργικού Σχολείου της Τίρυνθας περιέλαβε και το μάθημα της Δασολογίας. Με ποια έννοια και περιεχόμενο, αυτό είναι άγνωστο.

Με την εγκαθίδρυση της βασιλείας του Όθωνα (20 Ιουν. 1833) τη διαχείριση των ελληνικών δασών αναλαμβάνει μικρός αριθμός βαυαρών δασολόγων και έτσι αρχίζει να θεμελιώνεται το ενδιαφέρον της πολιτείας για το ελληνικό δάσος. Τα δάση αντιμετωπίζονται από το ελληνικό κράτος μόνο ως πηγή εσόδων και την ευθύνη διαχείρισής τους έχουν εφοριακοί υπάλληλοι, κατώτεροι βαθμοφόροι της αστυνομίας και απόστρατοι αξιωματικοί του στρατού. Η πρώτη ίδρυση Δασικής Υπηρεσίας αναφέρεται ότι έλαβε χώρα τον Σεπτέμβριο του 1836. Για κάθε υλοτομία ή απόληψη δασικού προϊόντος πληρώνεται ο ανάλογος φόρος.

Τον Σεπτέμβριο του 1843 καταργείται η απόλυτη μοναρχία του Όθωνα και εγκαθιδρύεται η συνταγματική βασιλεία. Με διάταγμα παύονται όλοι οι ξένοι δημόσιοι υπάλληλοι, πλην των φιλελλήνων του Αγώνα και επομένως όλοι οι Βαυαροί δασικοί υπάλληλοι.

Με την αποχώρηση των Βαυαρών τον Σεπτέμβριο του 1843 επιστρέφουμε στην επί τουρκοκρατίας κατάσταση με τη διαφορά ότι το «μπαχτσίσι» παίρνει τη μορφή δικαιώματος του δημοσίου, αντί του φόρου ή μισθώματος. Το έτος 1847 εμφανίζονται οι πρώτοι Έλληνες δασολόγοι που είναι ο Ευγένιος Οριγώνης και ο Παναγής Βαλσαμάκης και είχαν σπουδάσει στη Γερμανία. Για μεγάλο διάστημα δεν υπήρχε Δασική Υπηρεσία. Αυτή συστάθηκε το έτος 1893. Το μόνο που πρόσεχε η αποκαλούμενη Δασονομική Υπηρεσία ήταν να διατηρεί το προσωπικό 2 Δασολόγους, 10 Δασάρχες, 40 Δασονόμους, 105 μόνιμους δασοφύλακες και 30 5μηνίτες (κατά το θέρος) χωρίς παθητικό για τον κρατικό προϋπολογισμό.

Τον Οκτώβριο του 1862 αποχωρεί από την Ελλάδα ο Όθων και τον Μάρτιο του 1863 αναγορεύεται Βασιλιάς ο Γεώργιος. Το 1877 ο Π. Βαλσαμάκης εισηγείται τη διάλυση της δασονομικής οργάνωσης με απόλυση όλων των δασονομικών υπαλλήλων (αστυνομικών, στρατιωτικών) πλην των δύο επιθεωρητών. Το έτος 1882 επί Υπουργού Οικονομικών Παύλου Καλλιγά καταρτίστηκε νέο νομοσχέδιο περί δασικού κώδικα και πρόνοια για νέο δασικό προσωπικό ως εξής:

-4 Επιθεωρητές Δασών, δασολόγοι

-14 Δασάρχες, δασολόγοι

-100 Δασονόμοι, δασολόγοι

-100 Αστυνόμοι δασών με ποικίλα προσόντα μεταξύ των οποίων και δασολόγοι και

-700 Δασοφύλακες.

Για την εξασφάλιση του παραπάνω προσωπικού προβλέπονταν η ίδρυση Δασολογικής Σχολής στο Πολυτεχνείο με δύο δασολόγους Καθηγητές. Το νομοσχέδιο Καλλιγά δεν ψηφίστηκε λόγω των αντιδημοκρατικών και αντιοικονομικών του διατάξεων και του δυσμενούς κοινωνικού κλίματος έναντι του δάσους, χωρίς να απουσιάζουν και τα οικονομικά συμφέροντα. Κατά τη θητεία στο υπουργείο οικονομικών του Δ. Χρηστίδη εχορηγείτο άδεια υλοτομίας

σε ισχυρό παράγοντα του τόπου, από την οποία ήταν προφανές ότι θα εξαφανιζόταν ολόκληρο το δάσος. Όταν αυτό υποδείχθηκε στον υπουργό, αυτός κραύγασε: «Χρήματα θέλω και όχι δάση». Σε συζήτηση ενώπιον του Αρείου Πάγου, αν επί βλάβης ή φθοράς δάσους έχει εφαρμογή ο ποινικός Νόμος, το ανώτατο δικαστήριο αποφάνθηκε αρνητικά με την αιτιολογία ότι «η συντήρηση των δασών δεν ενδιαφέρει το Κράτος».

Τα πιο ορεινά δασικά συμπλέγματα έμειναν ανέπαφα μέχρι τον 20^ο αιώνα και πολλά από αυτά λόγω της φυσικότητας, της σύνθεσης, του οικολογικού ενδιαφέροντος, της φυσικής ομορφιάς και άλλων ιδιαίτερων χαρακτηριστικών, κηρύχθηκαν ως προστατευόμενες περιοχές στη διάρκεια του περασμένου αιώνα.

Η ιδέα της κήρυξης κάποιων συγκεκριμένων δασικών εκτάσεων ως φυσικών αποθεμάτων για τη διατήρηση των φυσικών χαρακτηριστικών τους, γεννήθηκε και μπήκε σε εφαρμογή το έτος 1937 από τη δασική υπηρεσία. Το έτος αυτό ψηφίστηκε ο νόμος 856/1937 ο οποίος προέβλεπε την ίδρυση εθνικών δρυμών. Ο πρώτος από αυτούς ιδρύθηκε το έτος 1938 και ήταν ο Όλυμπος, η κατοικία των δώδεκα θεών της ελληνικής μυθολογίας.